Ur Skånska dräkter
Kvinnodräkten i Malmöhus län
av Gertrud Ingers

Ola Larsson på Flädie 24 samt hans maka Jertrud Persdotter. Bilden tagen av fotograf Bernt Lindgren i Lund i slutet av 1860-talet. Jertrud Persdotter bär här spedetröja och troligen mörkt överliv. Hon bär även mörkt sidenförkläde, rak nedliggande krage och blårutig bomullsklut.

Nedan till vänster Jertrud Persdotter fotograferad av Axel Sjöberg, Malmö, troligen 1915. Hon bär spedetröja kantad med svart mönstrad sammet, mångrandigt förkläde, svart-grå-vit schal och svart silkeschalett.

Gästgivare Lars Persson och hans hustru Margareta Persdotter. Foto H Ohm, Lund cirka 1872.

Ur Skånska dräkter
Kvinnodräkten i Malmöhus län
av Gertrud Ingers

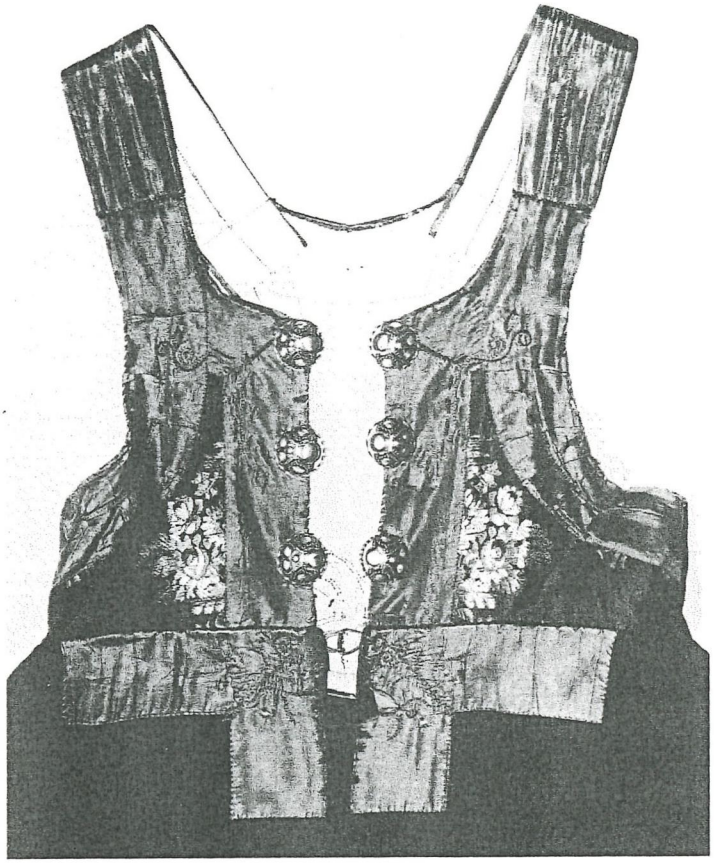

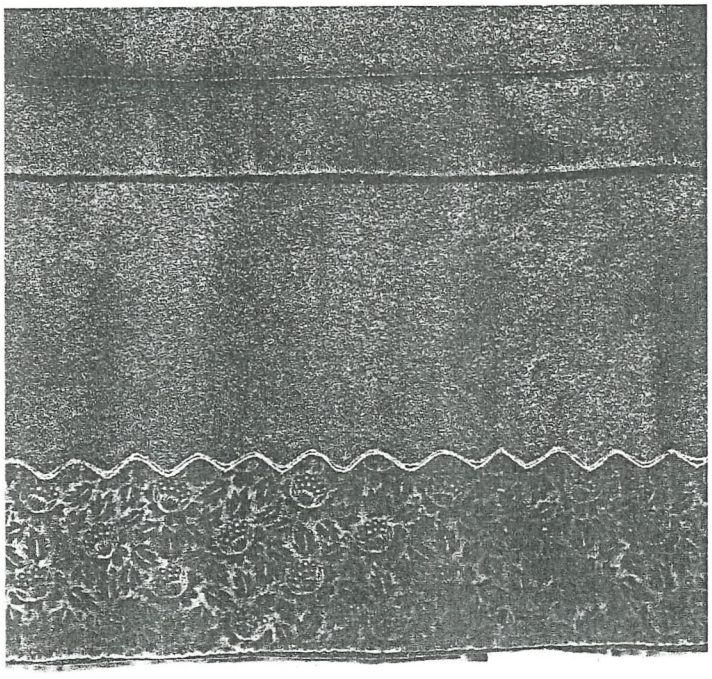

Livkjol. Färgbild på s 55. Kantningen är av blått siden, 5,5 cm bred. Mycket ovanligt är det med "sjuorna" kring sprundet, vilka ju helt döljs under förklädet. De är, liksom banden på livet broderade med rankor i samma färg, sydda med efterstygn, stjälkstygn och kedjestygn. Broderierna är utförda i sysilke. Livet är förlängt på axlarna. Den undre bilden är en detalj av en svart vadmalskjol kantad med blå, mönstrad sammet. Föremålen har burits av Jertrud Persdotter.

Ur Skånska dräkter
Kvinnodräkten i Malmöhus län
av Gertrud Ingers

Bilden på s 59 visar en dräkt som burits av Jertrud Persdotter, se färgbild s 55. Vitt förkläde av s k gardintyg, dvs jacquardvävt fint tyg, med djupa, dubbla taggar kring kanterna. Det vita förklädet skall till högtid kombineras med en vit klut. Tavlan på väggen är en gåramålning av Flädie 24 cirka 1900. Foto Carl Meijer.

Ur Skånska dräkter
Kvinnodräkten i Malmöhus län
av Gertrud Ingers

Klut av vit bomull bunden på "lock", dvs en ring av linblånor, lindad med tyg eller band. 1860–80. Dalby, Torna härad. "Klut utan hängband kallas halfklut, bindes på 'lock'. Bars förran allmänt af gifta kvinnor vid varje högtidligare tillfälle. Gagnas ännu 1883 af äldre kvinnor vid nattvardsgång och i sorg." Uppgiftslämnare Georg J:son Karlin, Kulturens grundare. Foto Lars Westrup, Kulturen, Lund.

Hankasärk märkt A S D i korsstygn.
Foto Carl Meijer.

Ur Skånska dräkter
Kvinnodräkten i Malmöhus län
av Gertrud Ingers

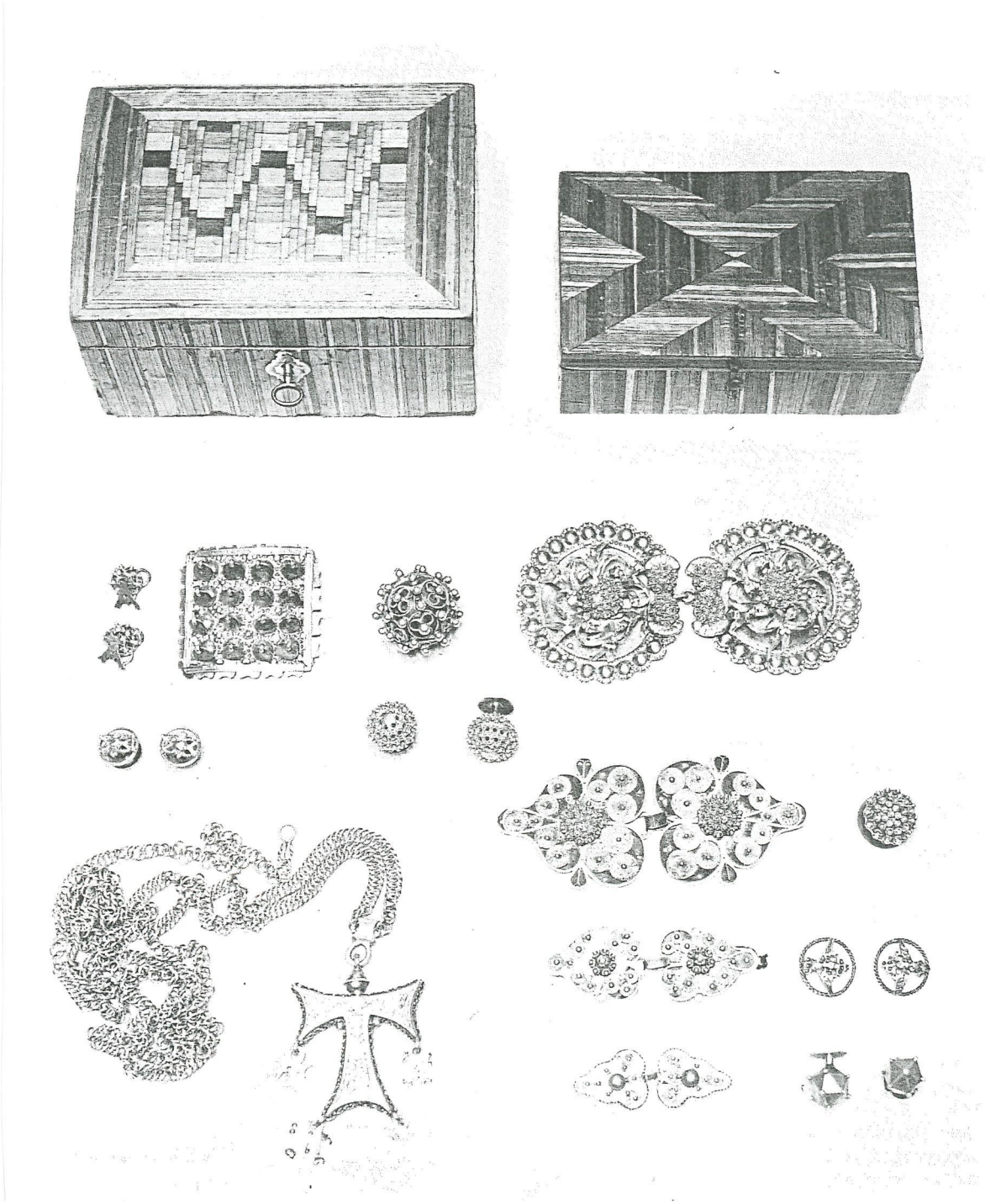

Bilden på s 61 visar smyckeskrin i halmarbeten samt silversmycken som bars till högtidsdräkten. Det är spännen, knappar, halslås och ett striglakors med kedja.

Ur Skånska dräkter
Kvinnodräkten i Malmöhus län
av Gertrud Ingers

Spedetröjor som tillhört Jertrud Persdotter. Hon bar spedetröja ända till sin död. Bägge tröjorna är stickade av svart, hemspunnet ullgarn med fyra maskor/cm^2 efter tovningen. Den övre tröjan är 25 cm lång från axeln ned till den 3,5 cm breda resårkanten. Axelbredden är 16 cm. Ärmen 47 cm lång. Kantningen av svart sammet med utsparat mönster är 8,5 cm bred. Smal sidenkant runt halsen och mönsterstickning endast på axeln. Den nedre tröjan är 33 cm hög, axeln 17 cm och ärmen 51 cm lång. Sidenkantningen runt halsen är 6 cm bred. Mönsterstickningen i sidorna, som är 8 cm bred, består av trianglar och ränder med räta och aviga maskor mot varandra. Mönsterstickningen på nederkanten 3,5 cm bred. Observera att båda tröjorna har ett litet, sidenkantat sprund i sidorna.

Ur Skånska dräkter
Kvinnodräkten i Malmöhus län
av Gertrud Ingers

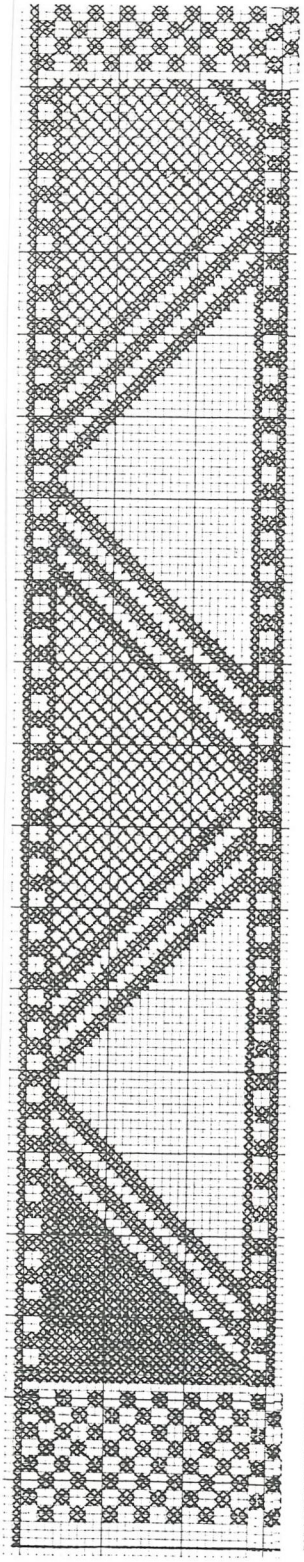

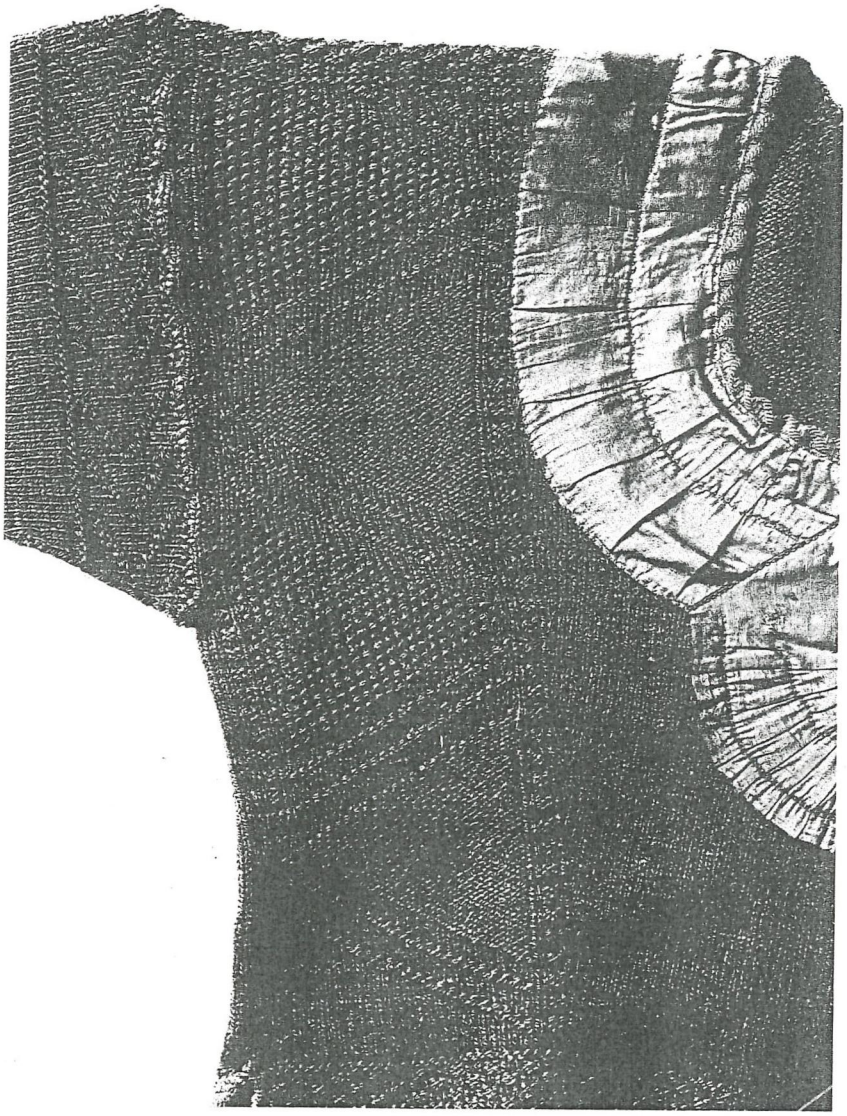

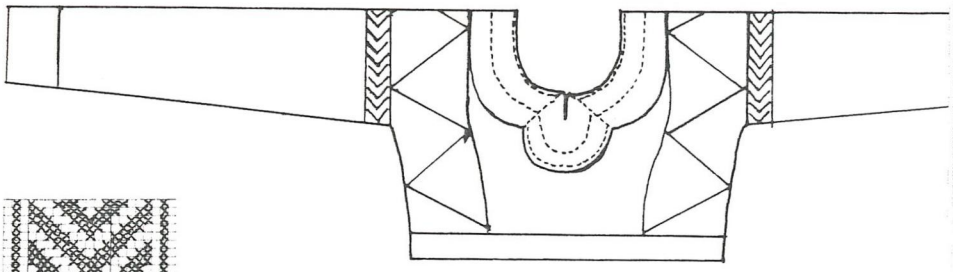

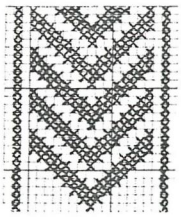

Bilden på s 63 visar en detalj av den undre tröjan på bilden ovan. Mönsterritningar och skiss av tröjan.

Kvinna från Torna härad

Ur Skånska dräkter
Kvinnodräkten i Malmöhus län
av Gertrud Ingers

Torna härad

Gertrud Krauss i sin farmors, Jertrud Persdotter från Flädie nr 24, dräkt. Farmodern var född 1826 och dog 1920. Kjolen är svart med brokadliv med blått siden. Förklädet är vävt med rött, blått och vitt mot svart kypertbotten och har mönstervävda band med stora tofsar. Vit skjorta med slät krage. Kluten är av mörkblå bomull med vita rutningar endast i ytterkanterna. Bröstlapp saknas. Farmodern torde oftast ha använt spedetröja i stället för särk. Kedjan och maljorna är nya.

Svart vadmalskjol med brokadliv. Kjolen är 96 cm lång och 3 m vid (6 alnar) och sydd i våder. Maljorna (som inte syns på denna bild) är nya. I sprundet en grov hake. All vidden har samlats baktill. Nedtill är kjolen kantad med ett mönstrat blått sammetsband tillsytt i små vågor med ljusare blå kedjestygn. Kantningen är som högst 9 cm. På baksidan är kjolen försedd med en 8,5 cm hög skoning av oblekt väv. Kjolen har tillhört Jertrud Persdotter, nuvarande ägare är Gertrud Krauss. Foto Carl Meijer (båda bilderna).

Ur Skånska dräkter
Kvinnodräkten i Malmöhus län
av Gertrud Ingers

Dräkter från Flädie (nr 3?). Spedetröjor, enfärgade klutar och randiga bomullsförkläden. Dyrbara smycken. Den stående flickan gick på Hvilans folkhögskola 1889 och bilden kan vara tagen då. Dräkterna har delvis påverkats av nationalromantiken. De kulörta klutarna har aldrig knutits på detta sätt i Skåne.

Tonna lõuad.

Festklädd flicka, Torna, Skåne

I folkligt dräktskick har kvinnans håruppsättning kommit att fylla en viktig funktion, nämligen att markera skillnaden mellan gift och ogift. De gifta måste dölja håret medan de unga flickorna fick visa det. Vid fest kunde det lindas med band, läggas upp framtill som en tiara och i nacken prydas med fladdrande band.

SKÅNE

FESTKLÄDD FLICKA, TORNA.

Solveig
Carlen pell

Tornhed 1971
på Ortaps-
dagen. Anna
Olsson hjälpte
oss med att
spinna
garn!
"Vävel duk"
tror vävn
som gjorts av
denna tråd

Maria Jönsson
hjälpte oss på
Ostaupsdagen
1971 med att
vråka, skakta,
knäcka av spinna
nästor. "Det är
ingen skillnad
på att göra ing
av nästor eller
lin"

KERSTIN PERSSON

ANTIK TORNADRÄKT ÄRVD EFTER
ÄLDRE SLÄKTING.
KERSTIN FICK DRÄKTEN I GÅVA
AV SIN FARMOR HANNA PERSSON,
HEMMESTORP, EVERLÖVS SOCKEN,
TORNA HÄRAD

vänd

Byggmästaregatan 19B
22237 LUND

Denna dräkt var med när vi deltog i Östarpsdagarna för fullmäktige i fund.

Aug-90

Vi har ändrat dräkten så att den ska passa tjejer som har apa dräkten!

Detta är min mor
Edith Ingeborg Christensson, f. Persson

Hon föddes i Stävie på gården nr 11 den 14 februari 1903.

Hennes föräldrar var Johanna och Olof Persson.

Morfar, som var från Stävie, var nämndeman, auktionsförrättare och lantbr.

Mormor var född i Ramsåsa. Mormor och morfar flyttade från Stävie till Flädie 1908. Gården, Flädie nr 21, övertog mina föräldrar 1930 och innehade den till 1935. Jag föddes där 1933.

Mor, c:a 17 år gammal, bär en Tornadräkt från 1840-talet, som morfar själv ropade in på en auktion efter en gammal tant i Stävie.

Mor fick dräkten, för att hon var duktig att skriva på morfars auktion.

Mor gick på Hvilans folkhögskola och husmodersskola.

Egentligen hade hon velat bli lärare, men hon fick inte lov. Därför var det hennes högsta önskan, att jag skulle utbilda mig till lärare.

Tyvärr fick hon inte uppleva det. Hon dog 44 år gammal.

Hennes folkdräkt ärvde jag 1947 och jag använder den fortfarande.

Anna-Berit Nilsson

jan. 2001

År 2000
Anna Britt
deltar i sin vackra
Tomadräkt i
"Dräktparaden" i
Ronebys jubileums-
part
IVoo

Detta är Anna-Berit Nilsson f. 1933 i Flädie. Klädd i sin mors Tornadräkt.
Kortet är taget 1950 i L:a Svedala, på L:a Svedala bostäl-le.

Torna
lid.

"Kerstins vals" är en av de mest omtyckta låtarna bland spelmän, folkdansare och andra folkmusikälskare i Skåne. Den är charmfullt enkel, melodiös och rytmisk, lätt att spela och rolig att dansa efter. På spelmansstämmor runt om i vårt land representeras Skåne ofta av "Kerstins vals", lanserad inte minst av riksspelman Sonja Ljunghill, Lund.[1]

Valsen upptecknades år 1930 av riksspelman Carl-Eric Berndt, Lund, som då besökte Kerstin Andersson i hennes hem i Lackalänga. Carl-Eric Berndts stora insatser som upptecknare av skånsk folkmusik har tidigare berörts i Tornabygden nr 1. Han träffade Kerstin Andersson första gången 1930

[1] Riksspelman är en ståtlig titel som innebär att man spelat upp för zornmärkesjuryn och erövrat zornmärket i silver. Anders Zorn var en hängiven ivrare för den svenska folkmusiken och utlyste bl.a. den första spelmansstämman 1906 på Gesundaberget vid Siljan. Förutom de båda här nämnda innehas den titeln i vår stad bara av Assar Bengtsson och Gunnel Olofsson. Innehavare av zornmärket i guld utser juryn spontant, och det har tilldelats Carl-Eric Berndt och Assar Bengtsson.

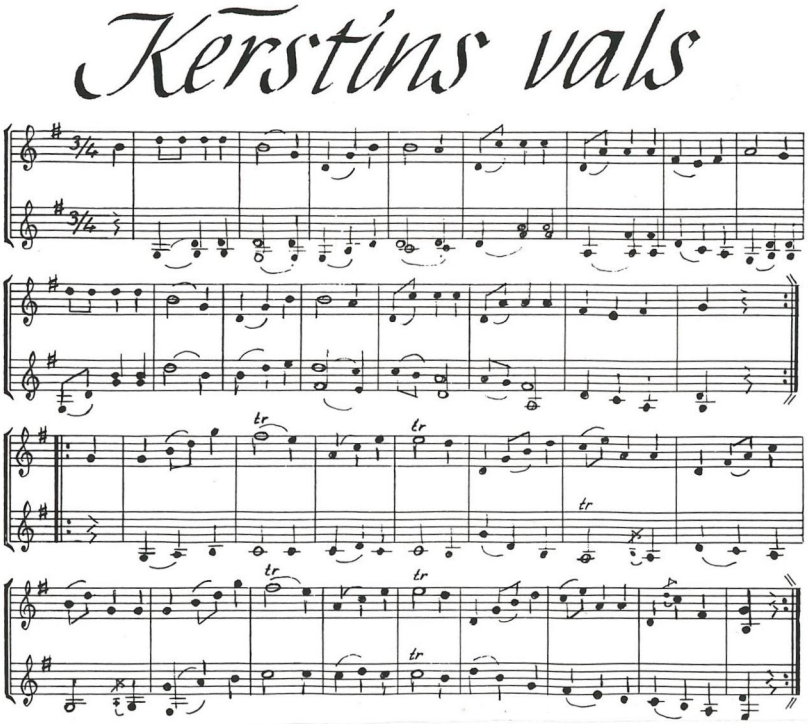

vid en hembygdsafton i Lackalänga skola, där Carl-Eric spelade och författaren Olof Rasmusson läste bygdemål. Kerstin Andersson var med bland åhörarna och hade som vanligt fiolen med sig. Det dröjde inte länge innan hon var bland de medverkande, till stor förnöjelse för både dessa och publiken. Två år senare lade hon för alltid ner sin stråke. Men hennes musik lever vidare.

Carl-Eric berättar att Kerstin spelade mjukt och behagfullt med liksom vaggande stråk. Hon hade lärt sig att spela fiol av sin far, Anders Andersson, som var häradsspelman och bodde vid Nybo i Stävie. Detta att va häradsspelman innebar fullmakt och förordnande av Kungl. Maj:ts Befallningshavande i länet och medförde förtursrätt till alla någorlunda inkomstbringande spelningar vid bröllop, barndop, gillen och slädpartier i häradet. Även Kerstins farfar, Anders Jeppson, som var blind, var häradsspelman och han var hemmahörande i V. Karaby. Hon kom alltså från en verkligt musikalisk släkt och hade så att säga folkmusiken i blodet. Repertoaren hade hon också efter sin far och farfar och hennes stora betydelse – som jag ser det –

V.G.V.

är att hon bevarade traditionen från deras dagar till våra.

Kerstin Andersson var född år 1852 och bodde som vuxen mitt i Lackalänga by, mitt emot kyrkan, tillsammans med sin make snickaren Måns Andersson, som var en utomordentligt skicklig yrkesman och en gedigen personlighet. Han var också händig på mångahanda sätt, berättar förre grannen lantbrukare Per Persson, som ofta hälsade på hos Måns Anders. På taket till sin egenhändigt timrade snickarverkstad hade han byggt en värmölla, som drev både såg och maskinhyvel. Vid den internationella hantverksutställningen i Paris tilldelades Måns Andersson silvermedalj för sina skickligt utförda vävstolar.

Fru Måns Anders var ungefär jämngammal med min far, fortsätter Per Persson, och min farmor och hennas far hade växt upp tillsammans. De två hade i sin ungdom åkt över Sundet i släde och vatt och dansat på en krog i Danmark. Anders Andersson hade vatt så uppspelt så han spelat med fiolen bakom nacken som en annan komediantare. Jo, det var stränga vintrar då också minsann, för så där en 150 år sen. Hur de kunde veta att isen på Sundet höll? Jo, man hade som tecken, att om man eldat för fullt i sättugnen så den va gloandes röd i tre dygn i sträck och om fönsterrutorna ändå frös opp och va fulla av isblommor, då höll isen på Sundet. Men en gång hade det så när gått galet när de skulle hem igen, och hade de inte haft hunden så hade de nog blitt där. Hunden sprang före och lyddes med örat mot isen gång på gång, och sen satte han av och sprang för livet och häst och släde följde förstås efter allt vad tygen höll. Och de hade knappt kommit iland utanför Saxtorp förrän isen gick opp med dunder och brak.

Kerstin Måns Anders var tydligen en utåtriktad och gladlynt kvinna, som spred fest och stämning kring sig både med sin fiol och sitt väsen. Impulsiv och livlig till sitt temperament valde hon kanske inte alltid sina ord, sitt umgänge och sitt handlande så som byborna ansåg lämpligt. Hon var full av tokiga infall, som t.ex. när hon köpte en stor hund och hade Måns att göra en kärra av en gammal barnvagn, så att hon kunde åka runt i byn med hundspann! Det måtte ha vatt en syn.

Spelmännens anseende var inte alltid det bästa i gamla tider, även om det sällan varit sämre än under medeltiden, då lekaren var helt rättslös och föremål för hån och åtlöje. För att få rätt vid tinget skulle han enligt Västgötalagen kunna hålla fast en vild kviga i svansen sedan man först rakat kvigrumpan och smort in den med såpa! Spelmännen ansågs stå i förbund med näcken och andra demoniska väsen. "Han är en djävul till att spela", hör man folk säga än i våra dagar; men det behöver kanske inte betyda så mycket, för häromdan hörde jag en vördad odalman säga att hans konfirmationslärare predikade som en dito.

Nu hälsas spelmännen med sin musik välkomna in i kyrkan, men så var det inte förr. Det finns många berättelser om hur kyrkans tjänare gick hårt fram i sin nitälskan mot synden och allt det som ansågs följa i den lättfärdiga musikens spår. Många stråkar bröts och många fioler slogs handgripligt sönder till obotlig skada för den folkliga musiktraditionens kontinuitet.

Vi hade en livaktig föreläsningsförening här i Lackalänge, fortsätter Per Persson, och en gång på 1910-talet var Ernst Norlind här och berättade om gamla bygdespelmän tillsammans med en annan spelman som hette Olof Andersson, en grann karl med vågigt hår. Ja, Norlind var ju en rolig berättare med yviga gester, och när han fick syn på Kerstin Måns Anders med fiolen så blev det stora famnen och ett spelande hela kvällen med Kerstin och Olof.

Denne Olof Andersson var troligen ingen mindre än den store låtuppteknaren, som tillsammans med lundajuristen Nils Andersson utgav det klassiska verket "Svenska Låtar" omfattande tjugo tjocka band. Carl-Eric Berndt verifierar att Olof Andersson besökt Kerstin och tecknat upp låtar efter henne. Kerstin hade nämligen berömt Carl-Eric för att han gjorde sina uppteckningar mycket snabbare än "den andre". I Svenska Låtar omnämns Kerstin Andersson och hennes fäder i förbigående, men ingen av deras låtar är publicerad där. Man undrar varför. Ansåg utgivarna möjligen att repertoaren inte var tillräckligt intressant och särpräglad? Tjugo år senare var Carl-Eric Berndt av en annan uppfattning.

Kerstin Måns Anders klädd i fiol och tornadräkt.

Kerstin och Måns Andersson blev alltid bjudna på gillen, bröllop, slädpartier och andra fester i bygden. Man räknade med att Kerstin alltid var klädd i fiol. Och hon var aldrig nödbedd, hon ställde alltid upp och hon tog aldrig betalt.

Detta utnyttjande av spelmännens arbete kunde nog ibland bli ganska påfrestande. Det berättas om storspelmannen Per Berndtsson från Skäralid, att han till slut tröttnade på den sortens inbjudningar som slutade med: "Och så tar du väl fiolen me, Per!" Så han svarade: "Ja, sen är du välkommen ti gilles hos mej, Kal, och då kan du väl ta häst och plog me, eller hur!"

Kerstin och Måns Andersson hade två döttrar, som båda dog i difteri vid späd ålder. Det var ett hårt slag, och signaturen O P berättar (i Medlemsblad för Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur, Skånedistriktet, Juni 1972), att Kerstin tog sorgen så hårt att hon inte spelade på flera år. Men så en gång, när hon väntade på tåget till Lund, fick hon höra en välkänd låt från stationshusets fönster. Det var en av hennes fars kadriljer – men den spelades fel. Det blev för mycket för henne, hon rusade in till stinsen, fick låna fiolen och spelade låten rätt – så som hon mindes den. Detta blev signalen för henne att återuppta musicerandet och hon såg som sin uppgift att bevara sin fars låtar i oförvanskat skick.

Vem som egentligen komponerat de låtar hon spelade vet ingen – om det var hennes far eller farfar eller någon annan. Detta förhållande gäller större delen av vårt folkmusikaliska arv. När man säger att en låt är *efter* en viss spelman, så betyder det således bara att låten är upptecknad i den version som denne spelman föredrog den.

Nya tider medförde ny musik och bälgaspelets bitar blev populär dansmusik. Kerstin Andersson var en "idog brobyggare över folkmusikens vågdalar" som O P poetiskt uttrycker det. Hennes insats som traditionsbevarare kan knappast överskattas. Spelmän över hela landet spelar och gläds åt "Kerstins vals".

Tore Ekelin

Charlotte Weibulls Dockmuseum

1990

Ingrid Flodenberg
Gla Jeppsgården
Kåle v. 107
29700 Degeberga
och Småskolevägen 51. 2.2367 Lund 046-142807

1990

bla Jeppsgården
i Degeberga

ANNA-GRETA AXELSSON

Kyrkobesökare i Torna Hällestad bevarar den gamla traditionen att klä sig i hembygdsdräkt och gå till kyrkan.

AV SYLVE ANDERSSON

TORNA HÄLLESTAD. Den vackra medeltidskyrkan i Torna Hällestad var fylld till sista plats vid midsommardagens traditionella hembygdsgudstjänst. Och så brukar det vara.

– Hembygdsgudstjänsten är tillsammans med julottan årets mest välbesökta gudstjänst, säger kyrkvaktmästare Sven Henriksson samtidigt som han sveper med blicken över bänkraderna för att hitta en ledig plats åt ännu en besökare.

Med benäget bistånd av hustrun har han tidigare på dagen smyckat kyrkbänkarna med små buketter av blå och vita blommor – blåklint och krysantemum.

Efter välkomstord av komminister Per J Mellborg och klockringning var det dags för den högtidliga processionen med korsbäraren Anna-Greta Axelsson i spetsen. Under intåget på den knastrande grusgången framförde spelmanstrion Petra Kvist, Kerstin Sandberg och Mats Edén Gånglåt från Torna Hällestad.

I tåget medverkade ett tjugotal kyrkobesökare klädda i häradsdräkt.

– Men vi har varit många fler, ibland en 70–80 personer, säger Anna-Greta Axelsson, som till följd av sitt stora intresse för folkdräkter var med om att ta initiativet till hembygdsgudstjänsten någon gång på 50-talet. Sen dess har den årliga traditionen hållits vid liv och följt i stort sett samma mönster.

– Vi vill bevara den gamla traditionen att klä sig i hembygdsdräkt och gå till kyrkan.

Gudstjänsten lockar främst folk från församlingen, men även utombys, eftersom hembygdstjänster av detta slag inte längre är så vanligt förekommande.

– Det är roligt att folk utifrån hittar hit denna dag, säger Anna-Greta Axelsson som hoppas att hembygdsgudstjänsten ska leva kvar många år framöver.

Under gudstjänsten medverkade också solisten Kristina Nygaard, flöjtisten Gunilla Cruce och organisten Per-Göran Rosén. Efteråt var det samkväm på Boklunden, där Sandbygillet framförde folkdanser.

sylve.andersson@sydsvenskan.se

Korsbäraren Anna-Greta Axelsson gick i täten för processionen vid midsommardagens hembygdsgudstjänst i Torna Hällestad. FOTO: ANETTE ERIKSSON

I Torna Hällestads kyrka var anslutningen av kyrkobesökare i häradsdräkter särskilt stor och här synes en omväxlande och vacker provkarta på olika häradsdräkter framför kyrkporten i Hällestad.

Torna

Anna Larsson i Flädie är en av de flitiga handar-
etsvänner, som under lång tid oförtrutet arbetat
å att sprida kännedom om knypplingens ädla
onst i vår bygd. Under de senaste tio åren har hon
essutom lett en mängd kurser om skånskt dräkt-
kick. Anna Larsson berättar här för Tornabygdens
isare om sin verksamhet.

r 1957 deltog jag i en kurs i skånsk knypp-
ng anordnad av Malmöhus Hushållnings-
ällskap. Den började på hösten i september
ch pågick i 120 timmar till pingsthelgen
ret därpå. Den skånska knypplingstekniken
r svår, mycket svårare än Vadstenaknypp-
ngen, så det blev en lång och dryg kurs,
ch vi var alla tacksamma på mer än ett sätt
är den var slut. Under sommaren fick knyp-
eldynorna vila. Men när hösten var över
ch vintern tog vid längtade jag till min
nyppeldyna igen och efter att se de spetsar
om var färdiga. Det heter, att dynan aldrig
a stå utan någon påbörjad spets, eftersom
et är lättare att fortsätta än att börja på en
. De färdiga spetsarna, sotryne, trehåls-
gg, solfjäderstagg, sjubladsrosa med ljus-
llskack m.fl., skulle monteras på linne och
talet skulle broderas på dukarna, vilket
an ju kan ha glädje av många år senare.
Så kom tillfälle att knyppla Vadstenaspet-
r, vilket var mycket lättare, då det finns
dliga arbetsbeskrivningar för den tekni-
n. Man följer med nålar och tråd ett på
rhand uppstucket och påritat mönster och
rför kan Vadstenaspetsarna bli mycket
na och skira.
År 1966 anordnade Vuxenskolan en hand-
larkurs i Vadstenaknyppling i Önnestad,
h efter att ha deltagit i den kände jag mig
gen att starta egna kurser. Till att börja
d var det ett par kurser om året, men
er hand som intresset vuxit har det blivit
och fler. De senaste åren har deltagaran-
et varit 60–70 och varje cirkel har pågått
-14 gånger.
eträffande den skånska knypplingen
s ännu ingen uppgjord studieplan. Man
ha en provbit eller ett foto som förebild.
len skall vara av randigt eller rutigt tyg
nålarna sätts endast i spetsens ytterkan-

Tel. 046-47094

Larsson vid knyppeldynan i sitt hem i Flädie.

I vår bygd finns också ett stort intresse fö
folkdräkter, och i många hem finns elle
fanns något som tillhört en häradsdräkt
Nu efteråt erinrar sig mången med bitterhet
att det eller det bytte farmor eller mormo
bort med en gårdfarihandlare eller i värst
fall blev det bara bortkastat vid någon vinds
röjning.

År 1966 blev jag ombedd att leda en cirke
om Våra folkdräkter, och eftersom det int
fanns någon handledarkurs blev mina meri
ter noggrant granskade. Cirkeln blev av oc
Charlotte Weibull var ute i Bjärred och hö
föredrag och visade sådant, som burits a
våra förfäder i gången tid. Vi läste efter er
äldre kursplan och efter hand som det histo
riska intresset vaknade lånade vi böcker frå
biblioteket. Cirkeldeltagarna gjorde studie-
besök på Kulturen, på Malmö muséum och
i Burlöv och Kävlinge.

Vi hälsade också på hos Charlotte Weibull
och fick inblick i vad som för dagen finns att
få för att komplettera en gammal dräkt eller
för att sy en ny.

Bland det som kan finnas bevarat ute i
gårdarna är förkläden det vanligaste. Brud-
gumsskjortor förekommer, men mera säll-
synt, eftersom de ofta användes vid man-
nens jordafärd. Ibland kommer folk med fint
dräktsilver i en gammal cigarrlåda och und-
rar om det har något värde. Det kan vara
stiliga halslås, silverknappar eller maljor
sammansatta till en brosch eller ett arm-
band, halsknappar och manschettknappar
i fint filigransarbete, tröjspännen och kedjor.
Armbuaknappar förekommer också, men
mera sällan tillsammans, eftersom de ofta
splittrades vid arvskifte.

Den första kursen om Våra Folkdräkter har
följts av många andra, och intresset är stort
både för den praktiska delan och den histo-
riska sidan. För närvarande är cirklar igång
både i Bjärred, Lund, Staffanstorp, Kävlinge,
Dösjebro och Svalöv. Vid de pågående cirk-
larna under höst och vår skall ett 60-tal dräk-
ter bli färdiga. Alla arbetar flitigt på fritid och
lediga stunder för att bli klara till den gemen-
samma invigningen i kyrkan, vilken brukar
bli en minnesvärd högtid. I år är den plane-
rad att äga rum Kristi Himmelsfärdsdag i
Fjelie kyrka.

Anna Larsson

UTANFÖR LOMMA KYRKA VÅREN 1980 INFÖR INVIGNINGEN AV DRÄKTERNA. SYDDA PÅ ANNA LARSSONS KURS.

Inger Persson

Länsstyrelsen

Malmö

Utställningen
"Livkjol och Knäbyxa"
Skansen 1993

Dräktsilvret lever kvar i trakter med ålderdomliga dräkter. I övriga landet bars till folkdräkt enklare silversmycken, typ söljor.

Dräktsilvret bars endast vid fest och stora högtider. Ju mer man hade, desto rikare var man och desto högre socialt anseende hade man.

Många av silversmyckena har medeltida form och dekor. De kom till på 1400- och 1500-talen när landet var rikt. När sämre tider kom hade man inte möjlighet att skaffa nya smycken utan man tog till vara sitt gamla silver. När man senare fick råd att skaffa nya smycken, hade man vant sig vid de gamla formerna och ville ha likadana.

I folkdräkt var och är man alltid "rätt" klädd antingen det gäller ett bygdekalas ute på landet eller en stor fest i stan. Folkdräkten är tradition och historia. Den är dessutom en god investering.

Vingåkersdräktens silverbälte har också medeltida ursprung och kunde förr vara en fästmögåva. På grund av sin dyrbarhet, gick det i arv från generation till generation. Det består av kvadratiska silverplattor, fästa på ett rödklätt läderbälte.

Den praktfulla kluten har venetianskt broderi.

verkades inställningen till bygdedräkten. Det blev "fint" att köpa industritillverkade varor och när kommunikationerna småningom underlättades kom stadens inflytande att bli märkbart. Modet blev normgivande för hur man borde vara klädd och det sociala statustänkandet vann över tradition och hävdvunnen sed.

När jorddelningen — laga skiftet — genomfördes i Sverige på 1800-talet splittrades den gamla bygemenskapen och bygdedräktens funktion miste sin betydelse.

Symptomatiskt nog var det i de områden där det fortfarande fanns oskiftade byar som det gamla dräktskicket levde längst kvar.

Så kom den nationalromantiska yran mot slutet av seklet och när den flammade som högst väcktes också intresset för folkdräkten till nytt liv. Men nu var det inte längre allmogen som bar den till fest och högtider utan städernas borgarbefolkning.

För hundra år sedan såg en bonde ut på ett visst sätt i sin klädsel. Så gjorde också prästen och hovmannen, sotaren och borgarhustrun när hon gick till torget med pigan i släptåg för att bära de varor hon inköpt. Alla hade de sina platser i samhället och kläderna visade vart de hörde. I dag är vi alla mer eller mindre slätstrukna och folkdräkten har förlorat sin funktion att ge lokal prägel eller markera statustillhörighet. Nu upplever den en renässans och efter att huvudsakligen ha burits av spelmän och folkdansare har den vunnit insteg som en festdräkt i vilken man alltid är "rätt" klädd.

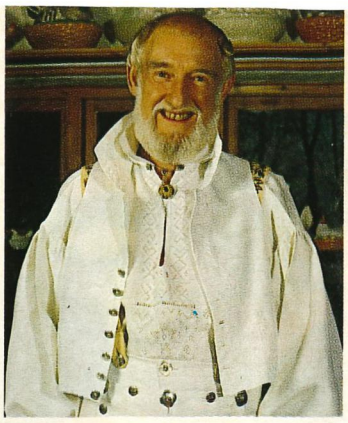

Tornamannens brudgumsskjorta, det mest utsmyckade i mansdräkten, är broderad med utskårssöm och plattsöm. Västen i bomullsbatist och linne har broderier i kedjestygn, knutsöm och stjälkstygn. Alla knappar är i silver, halsknappen i förgyllt silver med röd sten. Under västen skymtar byxhängslen med pärl- och korsstygnsbroderier.

Vardagsdräkten i Torna härad har svart vadmalskjol och brokadliv med gröna band. Till den bärs ofta en "spedetröja", en kort stickad tröja, i svart, mörkblått eller mörkgrönt försedd med mönstrade sammetsband. De två stora silversmyckena, kallade bröstbucklor, är tröjspännen. Därunder sitter maljor, som snörs med en silverkedja.

Bohuslän är ett skiftande landskap både vad gäller natur och historia. Det är ömsom bergigt och magert, sönderbrutet av den unika skärgården som inte är någon annan lik, ömsom rikt med bördiga moränjordar. Det är också ett gränslandskap med allt vad det inneburit av nära kontakt med grannar — ibland av fredlig natur men understundom med svärd i hand.

Om Skee långt upp i norr berättar Pehr Kalm i sin Västgöta och Bohuslänska resa 1742 och om "kvinnfolkens klädebonad" när de gick till kyrkan om sön-

I Torna härads sommarhögtidsdräkt bär kvinnan röd vadmalskjol, blått brokadliv med gröna band och vitt förkläde med venetianskt broderi. Mannen är klädd i vita linnebyxor, broderad skjorta och väst.

dagarna: "De hade alla sina vita huvor, de mesta hade röda tröjor, några hade blå eller gröna eller ock av annan färg, somliga hade livstycken antingen av röd flanell med gula rosor eller ock annorledes färgade. — — — Största delen hade röda kjortlar, några blå eller annan färg. — — — Alla hade vita förkläden och en stor del ringblommor antingen i handen eller vid bröstet."

Hundra år senare hade den västsvenska schartauanismen brett ut sig och fått starkt fäste i Bohuslän — det satte sina spår inte minst i kvinnornas klädsel. Starka färger var synd, i synnerhet rött — de granna bygdedräkterna färgades eller stoppades i malkistan.

När Bohuslän i början av 1900-talet ville ha en egen dräkt försökte man rekonstruera Pehr Kalms dräkt från Skee men som ofta då det gäller bygdedräkter gick diskussionens vågor höga om vad som var rätt. Dagens s. k. Skeedräkt har potteblå kjol, rött livstycke, grönt ylleförkläde med tvärränder. Till det bärs röda strumpor och en linnehätta.

Än vanligare är emellertid den Bohusdräkt från Tjörn som också den har potteblå, d. v. s. mellanblå kjol och rostrött livstycke med mönster i krabbasnår, mönstrat förkläde i bomull samt en liten bindmössa i siden. Också till denna Bohusdräkt är röda strumpor det korrekta. Är det fest,används ett vitt förkläde.

Om Bohusdräkten utmärks av en viss återhållsamhet och knapphet är Vingåkersdräkten från Södermanland dess raka motsats med sin färgrikedom och sina intressanta dräktdetaljer. Dräkten har medeltida ursprung och hur den bevarats genom århundraden beror på att den tidigt användes endast som högtidsdräkt. Dräkt

1969

Göran Berg och Gertrud Elmer
Brudpåret
från Tomarp.

BRUDPAR VID GAMLEGÅRDEN I ÖSTARP

Farmas deās

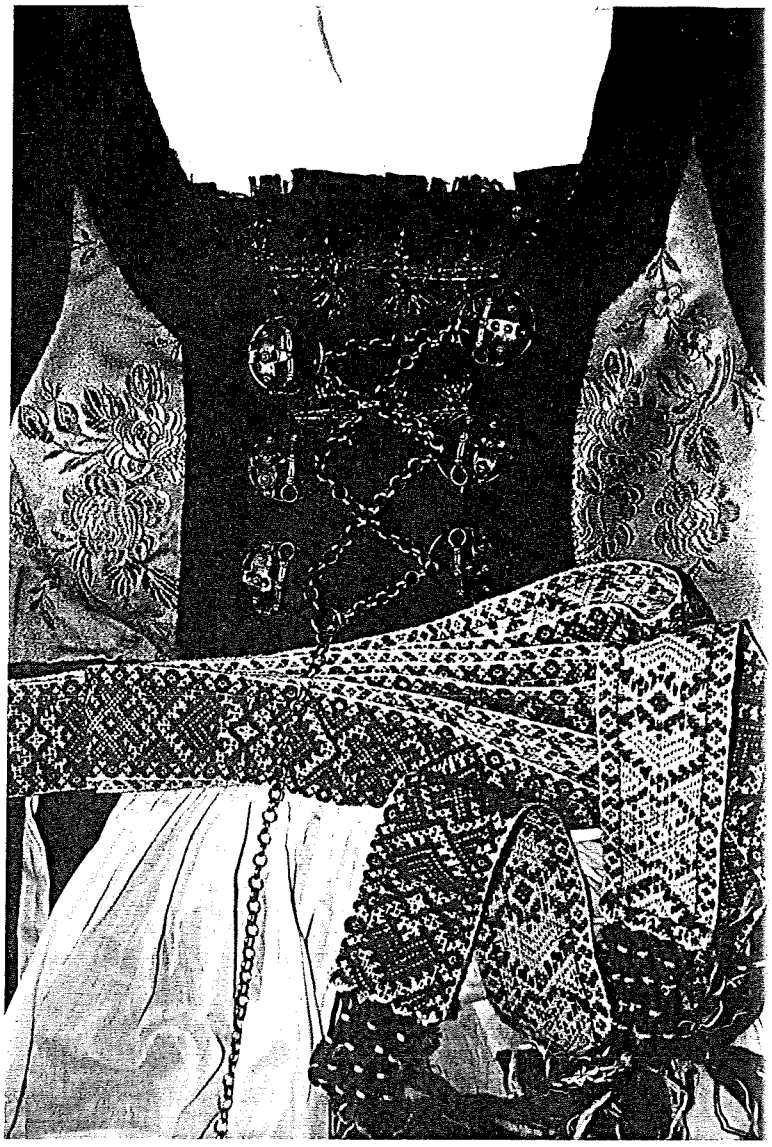

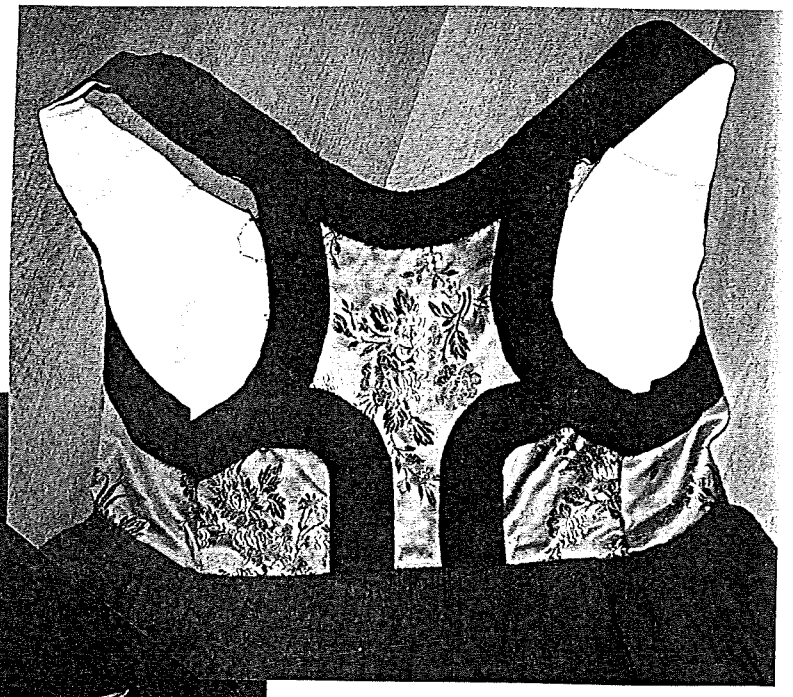

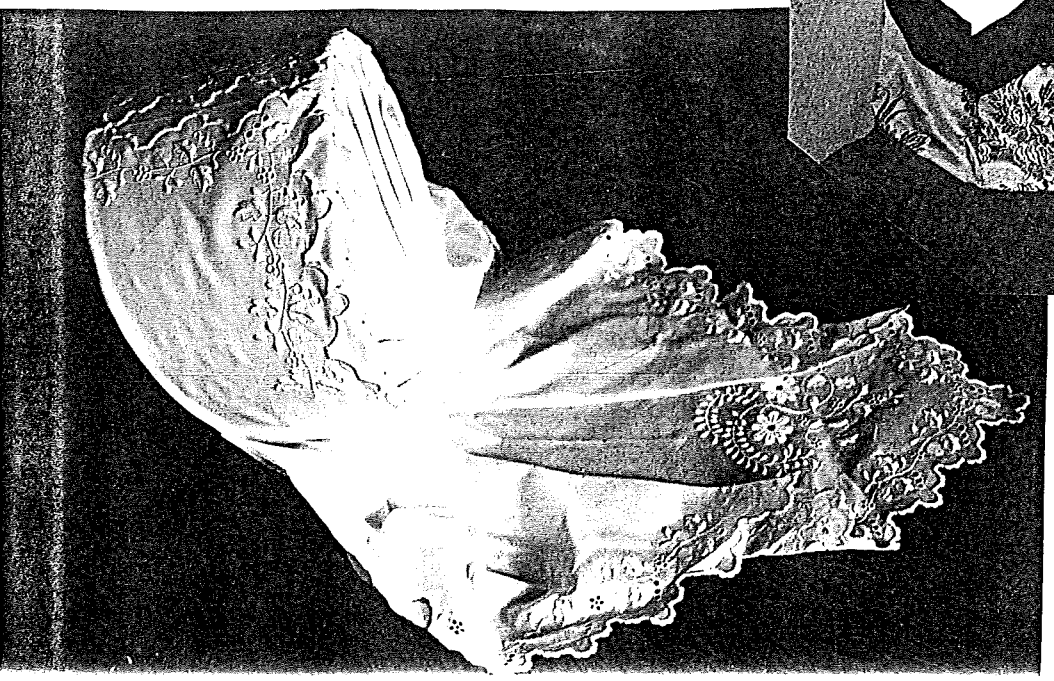

Mammas dräkt. Vit broderad klut & sotjor jimns, Dock ingen hedia eller band.

Min barn dräkt o den andra Särken nedan.

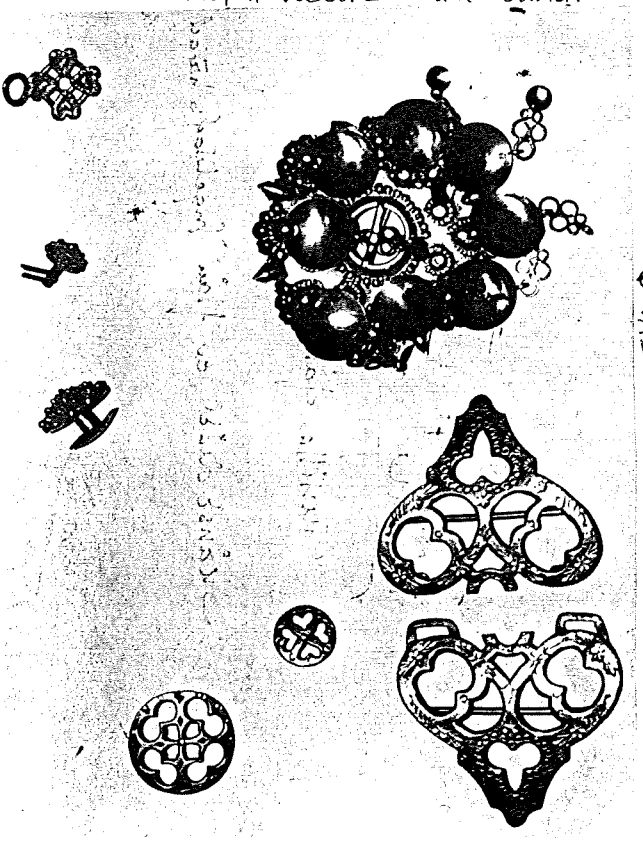

← Brosch som använt till Farmor dräkt

↑ ↑ Brosch & knapp

Spänne till vad?

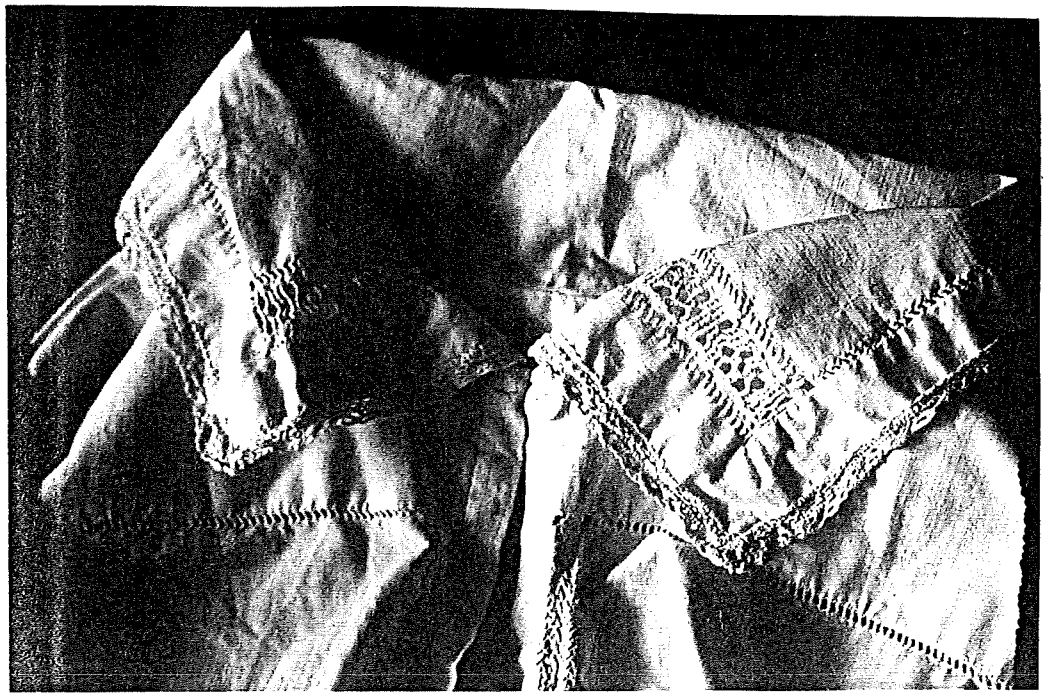

Ung flicks krans (?)

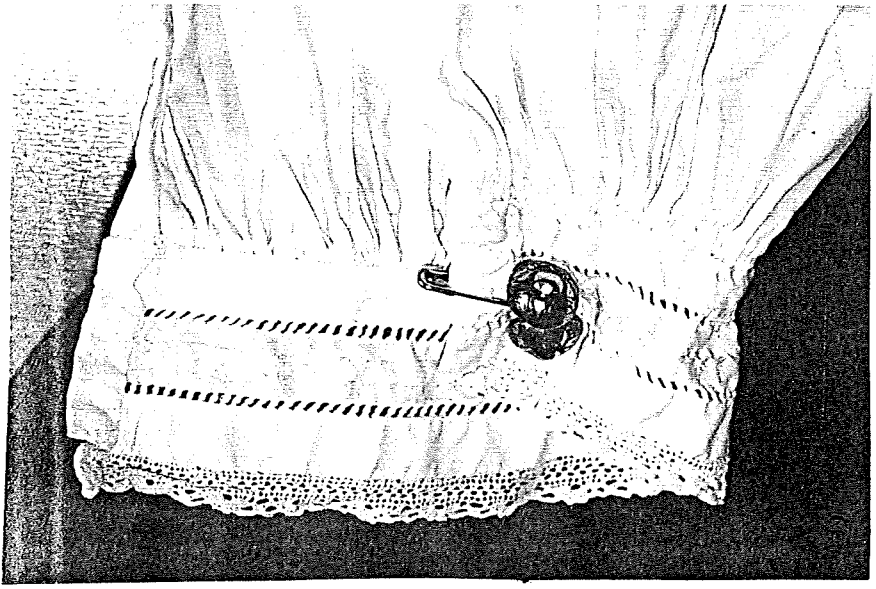

Två förkläden som fat[illegible] med.

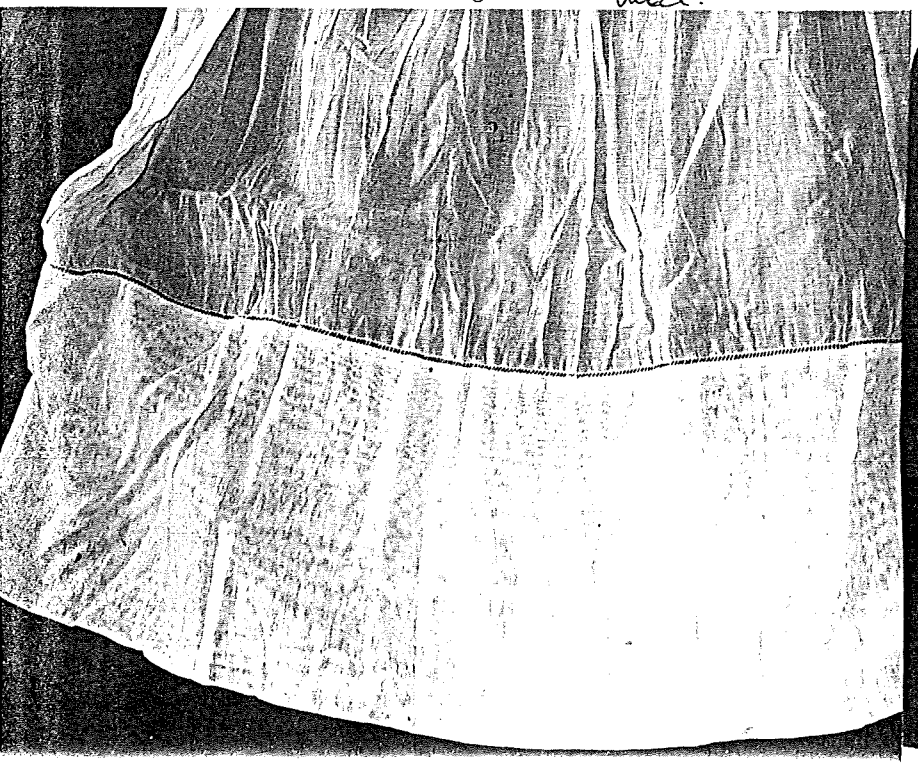

Sollentuna 2002-09-05

Charlotte Weibull
Möllegården
Box 43
232 02 Åkarp

Eftersom jag är den enda i min generation - fyllde 70 i juli - känner jag ett stort ansvar för att föra familjekunskap (nedskriven) vidare till barn och barnbarn om vårt skånska förflutna. Jag pratar mycket med min goda vän Christine Malmström Barke i Vomb som har samma ambition. Därför skriver jag nu för att kanske få er hjälp.

Jag har nämligen en dräkt efter min farmor Amy f 1898 (jag tror i Ausås i norra Skåne). Hon gifte sig med Johan Gislander som var son till den på sin tid välkände prosten Nils Gislander och hans hustru Karna i Grönby i södra Skåne. Dräkten har jag alltid trott kommit från Torna härad eftersom jag har ett kvitto från Nationaldräktsaffären på Baltzarsgatan i Malmö 1963 för tvätt och uppsättning av en Torna klut. (Tvätt 4:50, uppsättning 10:-, oms och frakt totalt 17:95!). Kanske är den från Herrestad? Halssmycket som jag redan på 40-talet använde verkar inte höra dit – kanske norskt?

Dessutom har jag min mammas dräkt och en som jag använde som barn med särkar i två storlekar. Enligt isydd lapp syddes barndräkten av ovannämnda Nationaldräktsaffär. Dessa har alltid ansett som Oxie-dräkter. Till mammas dräkt finns 4 söljor från Dockhuset, Lilla Torg, men ingen kedja eller något band. Det finns också en fin boderad vit klut. Mamma liksom jag föddes i Malmö.

I stället för att försöka rita av dräkterna har jag tagit fotografier som ledning för er. Jag skulle uppskatta varje upplysning eller kommentar ni kan ge. Jag har läst en del om bakgrund etc i Inga Arnö Bergs och Gunnel Hazelius Bergs bok Folkdräkter och bygdedräkter från hela Sverige utgiven av ICAförlaget 1975.

På "smyckefotot" syns också en större och en mindre knapp samt spänne som jag inte vet vad de är för någoto.

En sista fråga: Om barn och barnbarn inte anser sig kuna fortsätta "förvaringen" efter min bortgång, kan dräkterna doneras till någon samling? De är ju värdefulla inte minst genom de vackra hålsömmarna på särkarna och sin numera relativt höga ålder – de är ju inte nytillverkade det senaste halvseklet.

Med vänlig hälsning till Skåne och er

Gunilla Norström

Gunilla Norström
Fältvägen 9, 192 76 Sollentuna

2002-09-27

Wei Wells Folklivsarkiv
att. Anna Britt Nilsson

Tack för svar på frågorna om min dräkter. Roligt få bekräftat att min farmors dräkt är från Torna.
Eftersom de smycken jag har hört till dräkterna, kom jag i tvivel när det gällt att visa min uppskattning.
Bifogade smycke (efter min mormor som var på bröllopsresa i Norge vid första sekelskiftet) är enligt Bolins juvelerarfirma silver från Norge.
Kanske även ett norskt smycke kan passa i silversamlingen!

Med vänlig hälsning
Gunilla Norström
Tårtvägen 9, 192 76 Sollentuna

Fältvägen 9
191 77 Sollentuna

Charlotte Weibull
— butik med folkdräkter och dockor —
— museum och utställningar —

Åkarp 2002-09-18

Gunilla Norström
Sollentuna

Ang. förfrågningar kring olika dräktbilder.

Vilka vackra dräktbilder!

Farmors dräkt

Troligen en Tornadräkt (högtid) med högtidsförkläde
Högtidsdräkten har röd kjol
Vardagsdräkt " blå "
Gillesdräkt " grön "
Ryggen är typisk för en Tornadräkt

Den röda bandlisten är en brud-list. Listen gick lika många gånger runt livet som bruden hade kistor fulla med hemgift.
Kluten är satt som en Harjagersklut
Broderierna är liknade våra som vi använder till en Harjagersklut.
Rak krage på skjorton tillhör alla häraderna i Skåne, utom Oxie, Skytts och Vemmenhög.

Postadress: 232 51 Åkarp **Tel:** 040-46 50 80 **Hemsida:** www.charlotte-weibull.se **Bankgiro:** 263-4913
Besöksadress: Möllevägen 4 **Fax:** 040-46 16 77 **E-mail:** info@charlotte-weibull.se **Postgiro:** 53 62 99-1

Tränshålsömmen kallas "sjublad rosa."
Kransen är en ungflickskrans.

Det vita förklädet med enkel hålsöm är ett högtidsförkläde används vid sorg (allvarsförkläde)

Det blämönstrade förklädet ett högtidsförkläde från en marknads försäljning.

Mammas dräkt och din barndräkt är från Oxie härad

Spännet längst ner till höger har använts till en sticketröja eller en cape.

Broschen kallas särkasöll
Den är norsk.

Den större och mindre knappen har använts till tröjknappar.

Manschettknapparna - filigranparstöllda hjärtan i tenn.

Hoppas barn- och barnbarn tänker om och börjar använda de vackra dräkterna.
Dräktskicket är på väg tillbaka!
En ny dräkt kostar idag 14000:- utan silver.

Charlotte Weibull
— butik med folkdräkter och dockor —
— museum och utställningar —

Dräkterna kan säkert också doneras till något museum.
Tänk på Skansens klädkammare.
Finns föreningen Skånegillet kvar? Det skulle jag gärna vilja veta.
Charlotte tar gärna emot ett smycke till sin silversamling som ersättning för upplysningarna.

Med vänlig hälsning
Weibulls Folklivscenter
gm.
Anna Berit Nilsson

Postadress: 232 51 Åkarp **Tel:** 040-46 50 80 **Hemsida:** www.charlotte-weibull.se **Bankgiro:** 263-4913
Besöksadress: Möllevägen 4 **Fax:** 040-46 16 77 **E-mail:** info@charlotte-weibull.se **Postgiro:** 53 62 99-1

Anna Eklund
begravningsklädd i Tom
klädd dräkt
sydd av fillmor
Eklund, Skanör.

nov - 92

Flicka i Slottna-klänning och broderad mäta.
Bilden togs på Dockans Dag på Trollenäs Slott 1990

ej

Kvinnodräkt
ur
KULTURENS SAMLINGAR
från
Torna hd

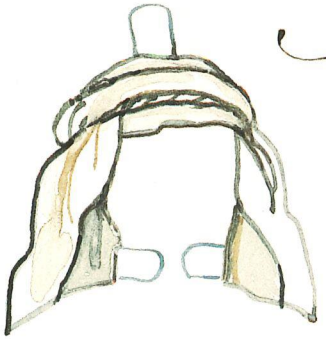

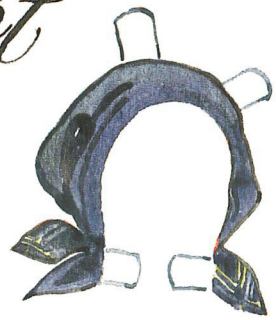

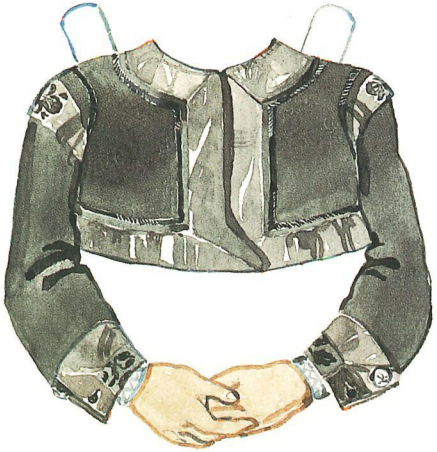

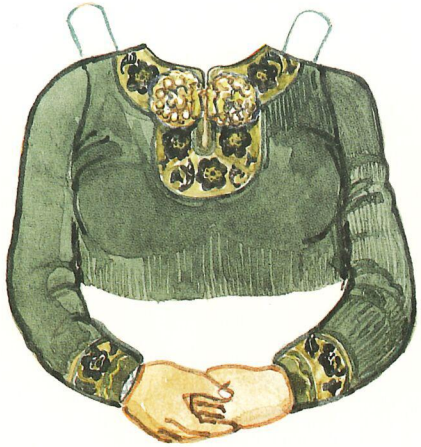

RIE HÄGERDAL

ÖVERDELSSÄRK. KJOL AV GROV LINNELÄRFT.
ÖVERDEL AV FINARE LINNE MED HÅLSÖM
OCH PLATTSÖM FRAM. KRAGE AV BOMULL MED
KNUTSÖM. KNÄPPT MED STOLPKNAPP AV SILVER
STRUMPOR STICKADE AV ULLGARN.
SKOR AV LÄDER MED SIDENROSETT.

HALVKLUT AV BOMULLSLÄRFT.

BARS VID HÖGTID OCH SOM AV GIFTA KVINNOR.

TRÖJA AV KLÄDE
SIDENBAND KRING
KANTER O PÅ ÄXEL

BARS VID SORG O STÖRRE HÖGTID.

TRÖJA AV ULLGARN.
SAMMETSBAND OCH
BRODERI. STICKAD.
BUREN UNDER LIV-
KJOLEN 1870-TALET.

SLÄPP.

SLÄPP.

Tröja över livkjolen.

LIVKJOL AV SIDEN MED
SIDENBAND O TRE PAR MAJER.
KJOL AV HALVYLLE, SIDENBAND MED
BRODERI KRING SPRUNDET, MÖNSTERVÄRT
SIDENBAND NERTILL. STRIGLAKORS.

BARS FÖRST TILL SORG, PÅ 1870-TALET OCKSÅ
TILL ANNAN HÖGTID MED SPEDETRÖJA
(TRÖJAN AV ULLGARN) RANDIGT BOMULLSFÖRKLÄDE
OCH SILVERBRODERAD BRÖSTLAPP. AV DEN
TYP SOM BYSKRÄDDAREN KÖPTE I
KÖPENHAMN, OCH SOM BARS VID SORG.

KLUT AV RUTIG BOMULL 1870-TAL

BARS HEMMA O. TILL MINDRE HÖGTID

KAPPA S.K. "KÅRE" AV VADMAL, MED
SAMMETSBAND OCH SIDENBAND.
KAPPAN ÄR EN KVARLEVA AV RENÄSSANSENS
MODEDRÄKT OCH BARS I SKÅNE LÄNGST
VID DJUP SORG (EN LIVKJOL HAR ANVÄNTS
PÅ SAMMA SÄTT) FÖRKLÄDE AV RASK.

KÅRDDBUKETT.
AV HÅ KVINNA.

VÄNTAR AV STICKADE BOMULLSGARN

Mansdräkt
ur
KULTURENS SAMLINGAR
från
Torna hd

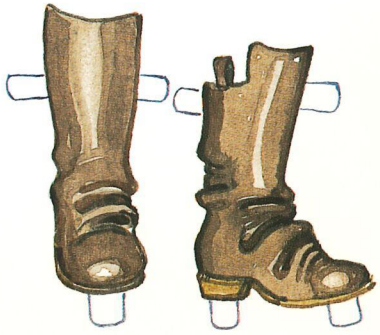

RIE HÄGERDAL

LIVROCK AV VADMAL, KRAGLÖS,
SLAG PÅ ÄRMARNA. 6 VECK I VÄR SIDA.
MITTSÖM BAK. 20 BLADPRYDDA KNÄPPAR
LINNEFODER.

STÖVLAR AV
LÄDER.

HATT.
(S.K. "BAKSTYRESHATT"
FILT, SAMMETSBAND,
SILVERSPANNE
1600-TALET
TYP.

BARS OFTAST TILL
LÅNGBYXOR.

EJ VAR MANS PLAGG. BARS VID STOR
HÖGTID.

PICKELHUVA.
VADMAL M
VADMAL BAND VANL. TYP.

TRÖJA AV VIT
BOCKSKINN

MITTSÖM I RYGGEN
SPRUND I RYGG
OCH SIDOR.
LINNEFODER

TRÖJA. YNGRE TYP
VADMAL KANTAD
MED LINNE.
STÅNDKRAGE
MED BRODERI
DUBBELKNÄPPNING.

HÖGTIDSPLAGG.

LÅNGBYXOR AV LINNE MED BRED
LUCKA.
DENNA TYP AV BYXOR
BLEV MODERNA EN BIT IN PÅ 1800-TALET.

BARS BI.A. SOM HÖGTIDSPLAGG.

TRÖJA
SK. SKÖRTTRÖJA, ÄLDRE TYP
VADMAL, OFODRAD.
HÄKTAS IHOP.

BARS, VINTERTID,
ÖVER SKINNTRÖJAN.

HÖGTIDSPLAGG.

VÄST. VADMAL, RIPS-
BANDS KANTAD. DUBBEL
KNÄPPT. BRODERI,
PÅ FICKLOCK OCH RYGG.
GROVT LINNEFODER.
TYPSOM DEN VITA TRÖJAN
BARS ÄVEN UTAN TRÖJA,
DOCK EJ TILL HÖGTID.

MÖSSA. STICKAD
"SYLTEMILKSLUPK"
LOKAL TYP. (VARIANT).

SKJORTA AV LINNE, UTSKÅRSSÖM. (PÅ KRAGE OCH KRING
SPRUND.) SPETS VID ÄRMLINNINGEN. SILKESDUK (RUNT HALSEN)

KNÄBYXOR AV SÄMISKSKINN.
BRED LUCKA. DENNA TYP AV BYXOR BLEV ALLT
VANLIGARE UNDER 1700-TALET, BARS DÅ OCH SEN.
BI.A. TILL BRUDGUMSDRÄKTEN.
STICKADE STRUMPOR, MÖNSTER
VÄVDA BAND. LÄDERSKOR

OCEANPRINT
FLÖRULUND

TORNA flicka
(flamskvävnadsteknik)

Under min Lilla Torg tid utställde en mycket skicklig flamskväverska **Stina Johnsson Köpenhamnvägen 47 a tel 63028** sina alster.
Hon lånade dockor från mina samlingar och med dessa som modell vävde hon upp dem i flamskteknik.

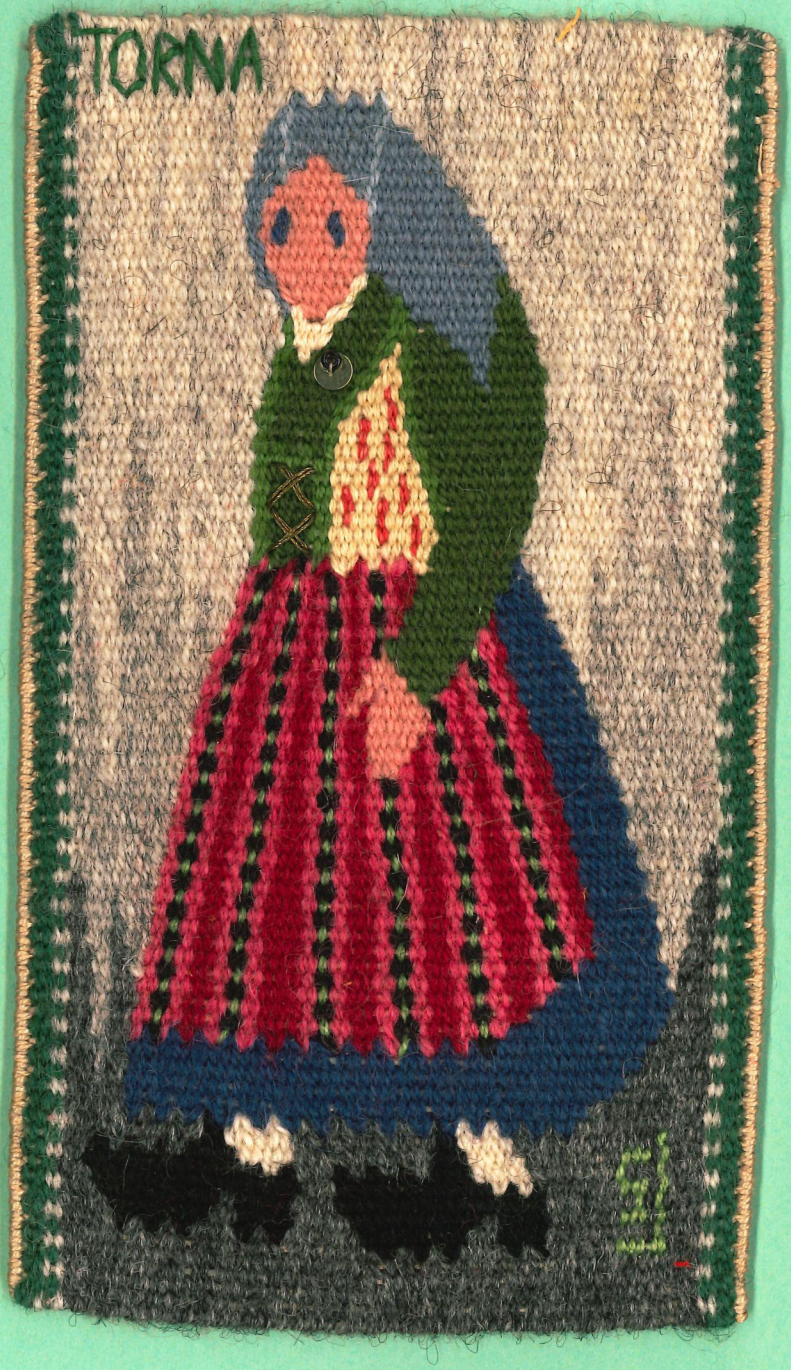

TORNA

Tonga
naad
Torgmande i Sund 1807-
tabt.

SKÅNE Torna härad

Kvinnan på bilden bär en rutig uppsatt klut. Kluten är monterad över en valk och är knuten framtill med en liten rosett. Vintertid använda man oftast de rutiga klutarna knutna under hakan men vid högtidliga tillfällen bars den monterad över rutig valk uppsatt efter samma form som den vita kluten.
CW –03

FLAMSKVÄVNAD från Torna Härad, Skåne

Flamskvävnad, vävnad i en förenklad gobelängteknik, uppkallad efter flandriska yrkesvävare, som möjligen redan på 1400-talet införde tekniken till Sverige. Väven utförs i haute-lisse och mönstret plockas in med tränålar nystade med ullgarn. Trots att tekniken är mycket arbetsam inlemmades den under 1600- och 1700-talen i den folkliga konsten. Särskilt i Skåne vävdes färgrika vävnader i en naiv sagostil som användes till sittdynor, bordtäcken m.m.

Denna detalj av ett praktfullt skånskt täcke från 1782 visar med vilken originalitet och färgglädje vanliga "gåradöttrar" tolkade renässansens och barockens blommor och figurer. Man vävde främst för familjens behov och för hemgiften, inte för att sälja.
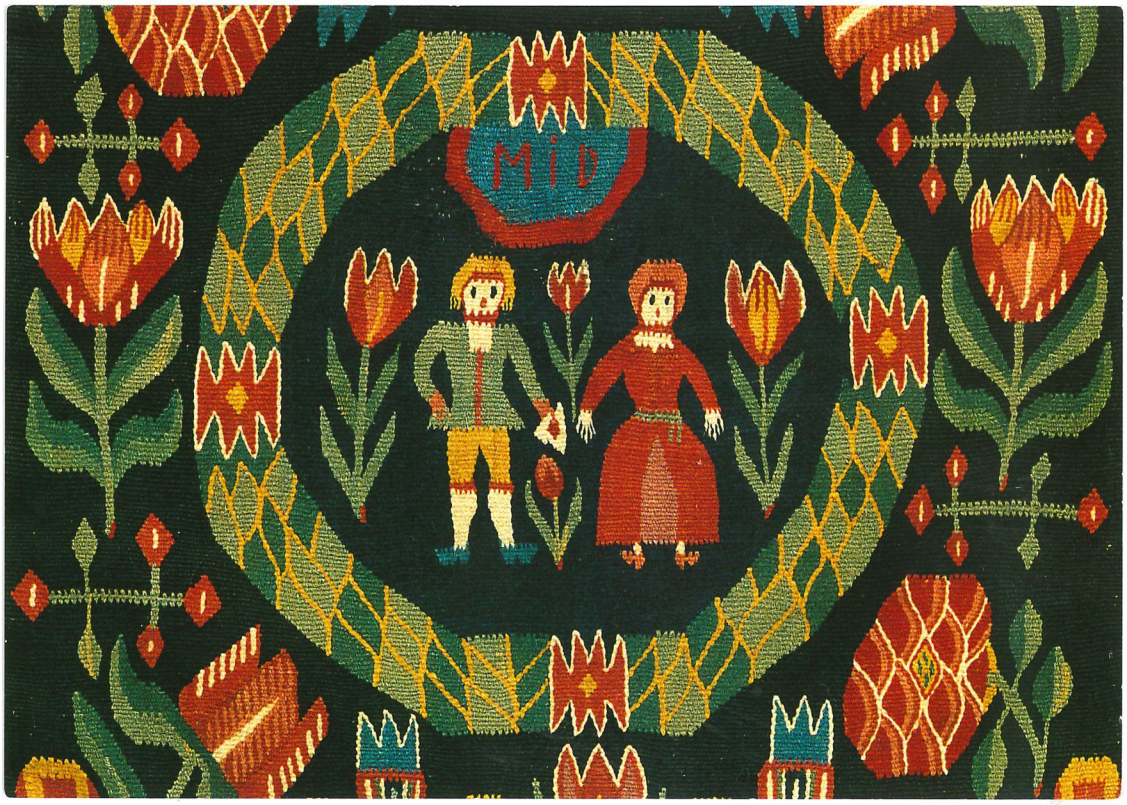
9/03